

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА
ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ**

ІГНАТЕНКО ВІКТОРІЯ ВАСИЛІВНА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ»
(на матеріалах ТОВ «ПРИЗ»)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів 2023

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент ГЛИВЕНКО Валентина Василівна, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: к.е.н., начальник Першого міського відділення АТ «Райффайзен Банк» у м. Чернігові ТУНІК Марина Володимирівна

Захист відбудеться «19» грудня 2023 р. о 9.00 год. на засіданні Екзаменаційної комісії в Національному університеті «Чернігівська політехніка»

Завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування

д.е.н., проф.

Дерій Ж. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Малий бізнес відіграє особливо важливу роль в економіці будь-якої країни та вважається найбільш соціально значущою, перспективною та інноваційною формою підприємництва. Його розвиток вимагає ухвалення своєчасних та ефективних управлінських рішень на основі даних бухгалтерського обліку.

Основними перевагами малого бізнесу є його мобільність, швидка адаптація до нових умов господарювання, використання нових технологій та інновацій, насичення ринку товарами та послугами, надання нових робочих місць.

Водночас малий бізнес потребує великої уваги з боку держави, особливо в період кризи, для створення сприятливих умов для його функціонування. Особливості малого бізнесу висувають особливі вимоги до формування облікової інформації. Бухгалтерський облік повинен не тільки описувати та реєструвати факти господарської діяльності, а й позитивно впливати на результати їх діяльності. Це вимагає постійного підвищення якості облікової інформації, збільшення деталізації та оперативності даних.

Питання удосконалення організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах становить інтерес для багатьох дослідників, таких як: Трофімова Т.В., Бабіч В.В., Сук Л.К., Свідерський Е.І., Суха О.Р., Ластовецький, В.О., Сук П.Л., та інші. Проблематику формування облікового забезпечення системи управління досліджували: Дем'яненко М.Я., Бондар М.І., Гудзинський О.Д., Бутинець Ф.Ф., Маслова І.А., Кірейцев Г.Г., Пархоменко О.В. та інші вчені.

Проте, незважаючи на вагомий напружений, сьогодні існує потреба у подальших дослідженнях, які б враховували сучасні потреби малого підприємництва.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико – методичних засад обліку, аналізу і оподаткування на підприємствах малого бізнесу, а також

розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації обліку та оптимізації оподаткування досліджуваного підприємства.

Відповідно до мети були визначені наступні **завдання**:

- дослідити особливості організації обліку та оподаткування на підприємствах малого бізнесу;
- охарактеризувати законодавчо – нормативну базу, що регулює питання обліку та оподаткування на підприємствах малого бізнесу;
- здійснити оцінку існуючої системи організації обліку на ТОВ «ПРИЗ»;
- надати фінансово – економічну характеристику досліджуваному підприємству;
- провести аналіз існуючої системи оподаткування досліджуваного підприємства;
- надати пропозиції щодо вдосконалення організації обліку та оподаткування на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та оподаткування на ТОВ «ПРИЗ».

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу і оподаткування на ТОВ «ПРИЗ».

Методи дослідження. Для досягнення цілей дослідження використовувалися загальнонаукові методи, що охоплюють як емпіричні, так і теоретичні аспекти дослідження, зокрема: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку, аналізу та контролю засобів; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення показників діяльності у динаміці; середніх і відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності; табличний (графічний) — для наочного зображення результатів дослідження; спостереження.

Інформаційна база дослідження. В процесі дослідження використовувалися законодавчі, нормативні і інструктивні матеріали в області бухгалтерського обліку і оподаткування, праці вітчизняних і зарубіжних економістів, інформаційні ресурси мережі Інтернет, результати спостережень та логічних викладів щодо організації обліку та внутрішнього контролю в ТОВ «ПРИЗ» за 2020 – 2022 рр., фінансова звітність підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення організації обліку та оптимізації оподаткування досліджуваного підприємства. Зокрема, запропоновано уточнення деяких елементів облікової політики, розроблено графік документообігу та обґрунтовано перехід підприємства на іншу систему оподаткування.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «“Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку (м. Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка», 27 листопада 2023 року).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповідей:

Гливенко В.В., Ігнатенко В.В. Оподаткування суб'єктів малого бізнесу в умовах воєнного стану // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : ІХ Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2022р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. – С. 79-80.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Основний зміст викладено на 77 сторінках друкованого тексту. Робота містить 8 таблиць, 3 рисунках, 8 додатків. Список використаних джерел налічує 51 найменувань, поданих на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів дослідження, а також подано структуру роботи.

У першому розділі «Теоретичні основи організації бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування на підприємствах малого бізнесу» охарактеризовано розвиток системи оподаткування малого бізнесу та її сучасний стан. Встановлено, що більшість малих підприємств в Україні використовують спрощену систему оподаткування. Вона має ряд переваг, які забезпечують сталий розвиток підприємництва в нашій державі:

- звільняє від сплати окремих видів податків (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, ПДВ, земельний податок і т. д.);
- надає права вибору сплати ПДВ;
- спрощує ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Визначено, що відповідно до спрощеної системи оподаткування, платники діляться на 4 групи. Виплати єдиного податку обмежені кількістю працівників, рівнем доходу, видом діяльності та податковою ставкою. Встановлено, що останнім часом Уряд приділяє значну увагу пошуку ефективних шляхів вирішення проблем малих підприємств. Зокрема, запроваджено нові класифікації підприємств в Україні, визначено основні питання, що потребують нагального вирішення у сфері розвитку малого підприємництва в Україні, вжито заходів щодо підвищення рівня інноваційної діяльності малих підприємств, укладено Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, укладено Угоду про співробітництво між Україною та ЄС. Значну увагу приділено імплементації Закону "Про малі та середні підприємства для Європи" та створенню Офісу розвитку малих та середніх підприємств при Мінекономрозвитку України.

Визначено, що основними векторами розвитку малих підприємств в контексті посилення євроінтеграційних процесів є організація регіональних

центрів підтримки бізнесу, розробка ефективних механізмів гарантування кредитів, організація національного інформаційного порталу для малих підприємств, фінансова підтримка стартапів у процесі створення Національної програми розвитку підприємництва. Таким чином, ефективні економічні реформи та стабілізація політичної ситуації сприятимуть виходу з кризи та економічному зростанню, що, в свою чергу, стимулюватиме розвиток малих підприємств в цілому.

Виявлено, що на етапі узагальнення облікових показників формуються реєстри, склад яких може бути обраний відповідно до потреб малих підприємств. Складання фінансової звітності, яка подається до відповідних державних органів, та підготовка аналітичних таблиць може здійснюватися у спрощеному вигляді відповідно до вимог керівництва. Таким чином, врахування цих елементів є передумовою для вирішення проблем, які існують сьогодні. Зокрема, це слід брати до уваги при обговоренні питання максимального спрощення облікових процедур для малих підприємств, зберігаючи при цьому завдання, які повинен виконувати бухгалтерський облік на підприємстві.

Визначено, що нормативно-правове регулювання господарської діяльності та оподаткування малого бізнесу є важливою складовою економічної політики багатьох країн. Воно спрямоване на створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності. Це обов'язкова складова сучасної економіки, оскільки малий бізнес відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості, стимулюванні інновацій та зростанні економіки в цілому.

У другому розділі роботи «Характеристика системи бухгалтерського обліку і оподаткування на ТОВ «ПРИЗ» охарактеризовано організацію обліку на підприємстві, систему оподаткування та проаналізовано основні фінансово – економічні показники діяльності.

Економічні процеси, які відбуваються у суспільстві породжують

інформацію, яка більш чи менш адекватно характеризує операції виробничої та фінансово-господарської діяльності. Ці операції фіксуються на матеріальних носіях, обліковуються, співставляються, узагальнюються і контролюються на всіх етапах облікового процесу. Встановлено, що дані про окремі операції господарської діяльності за допомогою бухгалтерського обліку систематизуються та перетворюються у інформаційну характеристику економічних процесів та явищ.

Встановлено, що розробка облікової політики господарюючого суб'єкта є обов'язковою складовою організації бухгалтерського обліку, оскільки саме у ній знаходять відображення обрані методи, прийоми, принципи та правила ведення обліку, які безпосередньо впливають на кінцевий результат діяльності підприємства. Необхідність обґрунтованого та виваженого підходу до складання облікової політики, зокрема в частині активів, також обумовлена тим, що вона як інструмент управління активами забезпечує не тільки досягнення поставлених цілей і завдань, але й дає змогу розробляти шляхи більш ефективного їх використання у господарській діяльності.

Виявлено, що облікова політика на підприємстві ТОВ «ПРИЗ» вирішує ряд задач, наприклад, упорядковує обліковий процес та розширює можливості системи бухгалтерського обліку, регламентує процес проведення оцінки майна, забезпечує детальне відображення господарських операцій, відповідає за об'єктивне висвітлювання результатів діяльності відповідно до загальноприйнятих принципів і правил, забезпечує надання достовірної, повної, надійної та об'єктивної інформації апарату управління задля прийняття рішень у ході здійснення господарської діяльності. Проте, слід зазначити, що деякі елементи облікової політики потребують уточнення.

Здійснено аналіз основних фінансово – економічних показників підприємства. Встановлено, що ТОВ «Приз» протягом досліджуваного періоду є прибутковим, загалом за 3 роки дохід і прибуток підприємства має тенденцію до зростання. При цьому на підприємстві бракує власних

оборотних коштів для погашення своїх боргів протягом року.

Проаналізовано склад та динаміку сплати податків ТОВ «ПРИЗ». Підприємство є платником єдиного податку та у визначені законодавством строки подає до контролюючих органів податкову декларацію платника єдиного податку. Проаналізувавши співвідношення сплати податків ТОВ «ПРИЗ» за 3 роки, можемо сказати, що з кожним роком обсяг сплати податків тільки зростає. Рекомендовано переглянути податкову політику підприємства.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення організації обліку та оподаткування на підприємстві ТОВ «ПРИЗ» Проаналізовано існуючу облікову політику на підприємстві ТОВ «ПРИЗ» та запропоновано кілька ключових кроків, які можна врахувати при удосконаленні облікової політики підприємства. Запропоновано оновлення облікової політики з метою відповідності її окремих елементів вимогам законодавства. Розроблено графік документообігу на підприємстві ТОВ «ПРИЗ».

Проаналізовано відмінності між поняттям податкового планування та оптимізацією оподаткування. Під оптимізацією оподаткування в Україні розуміють процес використання різних правових інструментів і механізмів для зниження податкового навантаження на підприємства та фізичних осіб. Під податковим плануванням розуміється діяльність податкових органів, спрямована на максимальне скорочення податкових витрат. Досліджено методичні особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу, які зареєстровані як фізичні особи – підприємці та як юридичні особи. Проаналізовано переваги і недоліки загальної та спрощеної системи оподаткування. Обґрунтовано, що підприємство ТОВ «ПРИЗ» перебуваючи на спрощеній системі оподаткування за ставкою 5% від доходу, сплачує більший розмір податків, ніж якби воно перебувало на загальній системі. Рекомендовано перейти на загальну систему оподаткування.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного узагальнення та систематизації теоретико-методичних і практичних аспектів організації обліку, аналізу та оподаткування на підприємствах малого бізнесу, встановлено наступне.

1. Охарактеризовано розвиток системи оподаткування малого бізнесу та її сучасний стан.

2. Визначено, що відповідно до спрощеної системи оподаткування, платники діляться на 4 групи. Виплати єдиного податку обмежені кількістю працівників, рівнем доходу, видом діяльності та податковою ставкою.

3. Встановлено, що останнім часом Уряд приділяє значну увагу пошуку ефективних шляхів вирішення проблем малих підприємств. Зокрема, запроваджено нові класифікації підприємств в Україні, визначено основні питання, що потребують нагального вирішення у сфері розвитку малого підприємництва в Україні, вжито заходів щодо підвищення рівня інноваційної діяльності малих підприємств, укладено Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, укладено Угоду про співробітництво між Україною та ЄС. Значну увагу приділено імплементації Закону "Про малі та середні підприємства для Європи" та створенню Офісу розвитку малих та середніх підприємств при Міністерстві економіки України.

4. Визначено, що основними векторами розвитку малих підприємств в контексті посилення євроінтеграційних процесів є організація регіональних центрів підтримки бізнесу, розробка ефективних механізмів гарантування кредитів, організація національного інформаційного порталу для малих підприємств, фінансова підтримка стартапів у процесі створення Національної програми розвитку підприємництва. Таким чином, ефективні економічні реформи та стабілізація політичної ситуації сприятимуть виходу з кризи та економічному зростанню, що, в свою чергу, стимулюватиме розвиток малих підприємств в цілому.

5. Виявлено, що на етапі узагальнення облікових показників

формується реєстри, склад яких може бути обраний відповідно до потреб малих підприємств. Складання фінансової звітності, яка подається до відповідних державних органів, та підготовка аналітичних таблиць може здійснюватися у спрощеному вигляді відповідно до вимог керівництва. Таким чином, врахування цих елементів є передумовою для вирішення проблем, які існують сьогодні. Зокрема, це слід брати до уваги при обговоренні питання максимального спрощення облікових процедур для малих підприємств, зберігаючи при цьому завдання, які повинен виконувати бухгалтерський облік на підприємстві.

6. Визначено, що нормативно-правове регулювання господарської діяльності та оподаткування малого бізнесу є важливою складовою економічної політики багатьох країн. Воно спрямоване на створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності. Це обов'язкова складова сучасної економіки, оскільки малий бізнес відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості, стимулюванні інновацій та зростанні економіки в цілому.

7. Визначено, що бухгалтерський облік - це система безперервного, суцільного, взаємопов'язаного і документального спостереження, виміру та контролю за економічними процесами і явищами у господарській діяльності. Економічні процеси, які відбуваються у суспільстві породжують інформацію, яка більш чи менш адекватно характеризує операції виробничої та фінансово-господарської діяльності. Ці операції фіксуються на матеріальних носіях, обліковуються, співставляються, узагальнюються і контролюються на всіх етапах облікового процесу.

8. Встановлено, що дані про окремі операції господарської діяльності за допомогою бухгалтерського обліку систематизуються та перетворюються у інформаційну характеристику економічних процесів та явищ.

9. Встановлено, що розробка облікової політики господарюючого суб'єкта є обов'язковою складовою організації бухгалтерського обліку, оскільки саме у ній знаходять відображення обрані методи, прийоми,

принципи та правила ведення обліку, які безпосередньо впливають на кінцевий результат діяльності підприємства. Необхідність обґрунтованого та виваженого підходу до складання облікової політики, зокрема в частині активів, також обумовлена тим, що вона як інструмент управління активами забезпечує не тільки досягнення поставлених цілей і завдань, але й дає змогу розробляти шляхи більш ефективного їх використання у господарській діяльності.

10. Виявлено, що облікова політика на підприємстві ТОВ «ПРИЗ» вирішує ряд задач, наприклад, упорядковує обліковий процес та розширює можливості системи бухгалтерського обліку, регламентує процес проведення оцінки майна, забезпечує детальне відображення господарських операцій, відповідає за об'єктивне висвітлювання результатів діяльності відповідно до загальноприйнятих принципів і правил, забезпечує надання достовірної, повної, надійної та об'єктивної інформації апарату управління задля прийняття рішень у ході здійснення господарської діяльності. Проте, слід зазначити, що деякі елементи облікової політики потребують уточнення.

11. Здійснено аналіз основних фінансово – економічних показників підприємства. Встановлено, що ТОВ «Приз» протягом досліджуваного періоду є прибутковим, загалом за 3 роки дохід і прибуток підприємства має тенденцію до зростання.

12. Проаналізовано склад та динаміку сплати податків ТОВ «ПРИЗ». Підприємство є платником єдиного податку та у визначені законодавством строки подає до контролюючих органів податкову декларацію платника єдиного податку.

Проаналізувавши співвідношення сплати податків ТОВ «ПРИЗ» за 3 роки, можемо сказати, що з кожним роком обсяг сплати податків тільки зростає. Рекомендовано переглянути податкову політику підприємства.

13. Проаналізовано існуючу облікову політику на підприємстві ТОВ «ПРИЗ» та запропоновано кілька ключових кроків, які можна врахувати при удосконаленні облікової політики підприємства.

14. Запропоновано оновлення облікової політики з метою відповідності її окремих елементів вимогам законодавства.

15. Розроблено графік документообігу на підприємстві ТОВ «ПРИЗ».

16. Проаналізовано відмінності між поняттям податкового планування та оптимізацією оподаткування. Під оптимізацією оподаткування в Україні розуміють процес використання різних правових інструментів і механізмів для зниження податкового навантаження на підприємства та фізичних осіб. Під податковим плануванням розуміється діяльність податкових органів, спрямована на максимальне скорочення податкових витрат.

17. Обґрунтовано, що підприємство ТОВ «ПРИЗ» перебуваючи на спрощеній системі оподаткування за ставкою 5% від доходу, сплачує більший розмір податків, ніж якби воно перебувало на загальній системі. Рекомендовано перейти на загальну систему оподаткування.

АНОТАЦІЯ

Ігнатенко В.В. Організація обліку, аналіз та оподаткування на підприємствах малого бізнесу (на матеріалах ТОВ «ПРИЗ»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПІ «Облік і оподаткування». - Національний університет «Чернігівська політехніка». Чернігів, 2023.

У роботі досліджено особливості організації обліку та оподаткування на підприємствах малого бізнесу, розглянуто нормативно-правове забезпечення організації обліку та оподаткування в Україні, здійснено оцінку стану, потреб та перспектив розвитку малого підприємництва в Україні.

Розглянуто існуючу систему оподаткування на ТОВ «ПРИЗ». Проаналізовано фінансово-економічну характеристику діяльності підприємства, здійснено оцінку організації обліку на підприємстві, наведені основні елементи облікової політики щодо організації обліку та оподаткування на підприємстві ТОВ «ПРИЗ».

Розроблені пропозиції спрямовані на вдосконалення організації обліку та оптимізації оподаткування досліджуваного підприємства. За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо уточнення деяких елементів облікової політики, розроблено графік документообігу та обґрунтовано перехід підприємства на іншу систему оподаткування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗ, СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, МАЛИЙ БІЗНЕС, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ.